

ผู้บริหารศูนย์ญี่ปุ่นศึกษาเยือนมูลนิธิ ญี่ปุ่น และเยี่ยมชมการะวัดิตนายกฟุกุตะ

อาทร พึ่งธรรมสาร*

ในระหว่างวันที่ 7 ถึง วันที่ 13 มิถุนายน 2536 (1993) รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัช ศิริไกร ผู้อำนวยการสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา รองศาสตราจารย์ อาทร พึ่งธรรมสาร ประธานศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชัย จรรย์สุกรินทร์ อดีตประธานศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา และรองศาสตราจารย์ ประธาน วัฒนวาณิชย์ ประธานอนุกรรมการวิจัยศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา รวม 4 ท่านที่เป็นผู้บริหารส่วนหนึ่งของศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา ได้รับเชิญให้ไปเยือนประเทศญี่ปุ่นเพื่อไปแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและปรึกษาหารือเกี่ยวกับความร่วมมือทางวิชาการทางด้านญี่ปุ่นศึกษาที่เป็นงานหลักของศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา

ในช่อง 6 วันที่ได้ไปเยือนญี่ปุ่นนั้น คณะผู้เยือนได้มีโอกาสไปเยี่ยมชมสมาคมหมากรุคญี่ปุ่น (Nihon-Ki-In) ในวันแรก ทางสมาคมได้แนะนำกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาคมที่มีสมาชิกที่เป็นทั้งมืออาชีพและสมัครเล่นมากมาย มีการเปิดสอนวิธีการเล่นหมากรุคญี่ปุ่นในระดับต่าง ๆ กัน มีการจัดให้มีการแข่งขันการเล่นหมากรุคอยู่เป็นประจำ หมากรุคเป็นการเล่นที่ทั้งความบันเทิงและประเทืองปัญญา สามารถนำเอากลยุทธ์ต่าง ๆ ที่เรียนรู้จากกระดานหมากรุคไปประ-

ยุกต์ใช้กับชีวิตจริงทางธุรกิจและในสังคมได้ดี ทางสมาคมมีนโยบายที่จะเผยแพร่ศิลปการเล่นหมากรุคญี่ปุ่นมายังประเทศไทย ซึ่งทางศูนย์ญี่ปุ่นศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เองก็สนใจจะให้ความร่วมมือเพราะศิลปการเล่นหมากรุคนั้นเป็นวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่งของญี่ปุ่น

ในวันเดียวกันนั้น พวกเราได้มีโอกาสไปเยี่ยมชมคูเอะเกะ ทาดาโอะ ที่เคยเป็นผู้อำนวยการมูลนิธิญี่ปุ่นในประเทศไทยถึง 2 วาระ ท่านเกษียณอายุจากมูลนิธิญี่ปุ่นแล้วไปเป็นผู้อำนวยการที่ ASEAN Culture ถือเป็นการทำงานใหม่หลังการเกษียณ ซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถและมีสุขอนามัยที่ดีจึงจะมีโอกาสเช่นนี้ งานใหม่ของคูเอะเกะทำให้ท่านมีบทบาทในการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรมระหว่างประเทศญี่ปุ่นและประเทศต่าง ๆ ในกลุ่ม ASEAN ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานเดิมที่ท่านเคยทำที่มูลนิธิญี่ปุ่นอยู่ พวกเราได้ไปเยี่ยมที่สำนักงานของท่านอยู่ที่ ชินยา และได้ร่วมรับประทานอาหารเย็นที่ท่านเป็นเจ้าภาพในร้านอาหารแบบฉบับญี่ปุ่นที่อยู่ใกล้ ๆ กับสำนักงาน ASEAN 'Culture' ของท่าน

* ประธานศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในวันที่ 8 พวกเราได้มีโอกาสไปเยี่ยมอดีต
นายกรัฐมนตรีฟูกุตะ ที่สำนักงานของท่านเอง เพื่อไป
ขอบคุณที่ท่านช่วยสนับสนุนให้มีการสร้างศูนย์ญี่ปุ่น
ศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ไปเล่าถึงกิจกรรม
ต่าง ๆ ของศูนย์ฯ ให้ท่านฟัง ท่านได้บอกพวกเราว่า
มีอะไรอื่นที่จะช่วยเหลือเสมอ อดีตนายฟูกุตะเกิดใน
ปี ค.ศ. 1905 ตอนพวกเราไปเยี่ยมท่านนั้นแม้ท่านจะมี
อายุเกือบ 90 ปีแล้ว แต่สุขภาพของท่านยังดีมาก (ผู้
ที่สนใจอยากจะทราบชีวิตรักและเคล็ดลับแห่งการมีอายุ
ยืนสามารถอ่านได้จากบทความชื่อ “ฟูกุตะ มิเอะ
ภรรยาอดีตนายฟูกุตะ ผู้มีความรักที่เป็นความลับ
สุดขบถ” วารสารไทย-ญี่ปุ่นศึกษา ฉบับสิงหาคม
2532 หน้า 31-46) ตอนพวกเราไปเยี่ยมท่านนั้น
ท่านเพิ่งกลับจากไปประชุมปัญหาประชากรโลกที่ประ-
เทศจีน ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งเป็นนายกongปัญหา
ประชากรโลก ขณะพูดคุยกับพวกเรานั้นท่านได้ชี้

ถ่ายรูปพร้อมกับอดีตนายฟูกุตะ : ในสำนักงานของท่านที่โตเกียว

ไปยังนาฬิกาเรือนเล็ก ๆ เรือนหนึ่งบนโต๊ะข้าง ๆ ถาม
พวกเราว่าทราบไหมว่าเป็นอะไร พวกเราก็ตอบว่าดู
เหมือนเป็นนาฬิกาปลุก ท่านบอกว่าเป็น “นาฬิกา
ประชากร” สามารถทราบข้อมูลประชากรทั่วโลก
ตลอดเวลาว่ามีการเพิ่มขึ้นหรือลดลงเท่าใด ท่านได้ให้
เจ้าหน้าที่มาคอยป้อนให้ดู มีตัวเลขปรากฏบนหน้าปัด
ประชากรของไทยนั้นดูเหมือนจะมี 50 กว่าล้านคน

ท่านได้เล่าถึงนโยบายใจต่อใจ Heart to Heart Re-
lation ที่ท่านประกาศในขณะนั้นในปี 1977 ให้พวก
เราฟัง และบอกว่าตอนไปเยี่ยมประเทศอาเซียนนั้น
มีคนเขียนป้ายต้อนรับในงานเลี้ยงรับรองว่า “ฟูกุตะ
บิดาของอาเซียน” ท่านได้ประหลาดใจให้เปลี่ยนเป็น
“ฟูกุตะ พี่น้องของอาเซียน” พวกเราได้พูดคุยกันได
ราว 30 นาที ก็อำลาท่าน และได้เชิญชวนท่านมา
เยือนศูนย์ญี่ปุ่นศึกษาในโอกาสครบรอบ 10 ปี ท่าน
บอกว่าท่านจะมาร่วมและจะมาแสดงปาฐกถาในโอกาส
นั้นด้วย

เย็นวันที่ 8 หลังจากไปเยี่ยมคารวะท่านอดีต
นายฟูกุตะแล้ว ก็ไปเยี่ยมสำนักงานใหญ่มูลนิธิญี่ปุ่น
ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักในการไปเยือนญี่ปุ่นครั้งนี้ได้
พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคุณอุเอะ ทากาชิ
และคุณวาเกตะ มูเนะฮิโร ที่เป็นบุคคลสำคัญที่ดูแล
เรื่องญี่ปุ่นศึกษาสรุปการเจรจาครั้งนั้นก็คือทางมูลนิธิ

ญี่ปุ่นจะสนับสนุนกิจกรรมทาง
วิชาการของศูนย์ญี่ปุ่นศึกษาใน
ธรรมศาสตร์หรืออีกนัยหนึ่งใน
ไทยต่อไป และอยากเห็นศูนย์
ญี่ปุ่นศึกษามีบทบาทและผลงาน
มากขึ้นในระดับภูมิภาค ฯลฯ
คืนนั้นคุณคุซาเบะ มูเนฮารุ รอง
ประธานกรรมการฝ่ายบริหารของ
มูลนิธิญี่ปุ่นเป็นเจ้าภาพจัดงาน
เลี้ยงต้อนรับพวกเรา และมีการ
ยืนยันข้อตกลงด้วยวาจาเพิ่มเติม
ด้วยเห็นว่าการส่งเสริมญี่ปุ่นศึกษา
นั้นได้ประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย คุณ
คุซาเบะเคยดำรงตำแหน่งในสถาน

ทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทยเมื่อราว 25 ปีก่อน บัง-
กัณมีตำแหน่งใหญ่โตมากในมูลนิธิญี่ปุ่นเขาเป็นประธาน
มาเปิดศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น (เดิมชื่อมูลนิธิญี่ปุ่น
สาขากรุงเทพฯ) ที่ไทยในกลางปี 1992 ตอนมีการ
ย้ายที่ทำการมูลนิธิญี่ปุ่น สาขากรุงเทพฯ จากอโศก
ทาวเวอร์ไปอยู่ที่ตึกเสริมมิตรและได้มีการเปลี่ยนชื่อ
เป็นศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น

ส่วนวันที่ 9 มิถุนายนนั้นเป็นวันอภิเษกสมรสของมกุฎราชกุมาร กับ นางสาวโอวาคะ มาซาโกะ เป็นวันหยุด พวกเราไปเยี่ยมคุณอียะที่บ้านท่านใน

มาซิดาและดูรายการพิเศษทางโทรทัศน์เกี่ยวกับพระราชพิธีอภิเษกสมรสที่นั่น

ในวันที่ 9 มิถุนายน 1993 เวลาประมาณ 16.45 น. มกุฎราชกุมารญี่ปุ่น กับ นางสาวมาซาโกะ ทรงประทับรถยนต์พระที่นั่ง ผ่านฝูงชนที่มารอถวายพระพร เนื่องในวโรกาสที่ทรงอภิเษกสมรส

ส่วนในตอนเย็นของวันเดียวกันนั้น พวกเราได้ไปร่วมรับประทานอาหารเย็นกับคุณฮามานิชิ เออิชิ ท่านเคยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการมูลนิธิญี่ปุ่นในประเทศไทย ในสมัยท่านนั้น ท่านได้เริ่มงานหลายอย่างที่มีส่วนผลักดันญี่ปุ่นศึกษาในไทย งานชิ้นโบว์แดงชิ้นหนึ่งคือการริเริ่มให้มีการจัดทำวารสารไทย-ญี่ปุ่นศึกษา ในปี 1979 เพื่อเป็นเวทีส่งเสริมให้มีการผลิตงานวิชาการเกี่ยวกับญี่ปุ่นศึกษา มูลนิธิญี่ปุ่นจะรับเป็นผู้จัดพิมพ์และเผยแพร่ โดยแต่งตั้งกรรมการที่เป็นนักวิชาการไทยช่วยจัดหาและคัดเลือกบทความ ต่อมาศูนย์

ญี่ปุ่นศึกษาได้รับมอบหมายในการจัดทำวารสารจนถึงปัจจุบัน กำลังจะครบรอบปีที่ 15 ในปี 1994 นี้ คุณฮามานิชิ เป็นคนที่ Active มากคนหนึ่ง เคยเป็นผู้อำนวยการมูลนิธิญี่ปุ่นสาขาประเทศไทย สาขาเกียวโต และที่สาขาอเมริกา เมื่อเกษียณอายุจากมูลนิธิญี่ปุ่นแล้วได้ไปรับตำแหน่งเป็นศาสตราจารย์สอนหนังสือที่มหาวิทยาลัย Obirin ท่านเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ดีและมีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ท่านเสนอว่าน่าจะมีชุมนุมนักวิชาการญี่ปุ่นที่เขมาร่วมกิจกรรมของศูนย์ญี่ปุ่นศึกษาในไทย โดย

ท่านยินดีจะช่วยประสานงานที่ญี่ปุ่นและให้ศูนย์ญี่ปุ่นศึกษาประสานงานในเมืองไทย เพื่อไม่ให้ทรัพยากรที่เคยร่วมกิจกรรมเดียวกันกระจัดกระจาย ดังมาอยู่ในชุมนุมจะได้มีความร่วมมือส่งเสริมกันและกันมากขึ้น ซึ่งเป็นความคิดที่น่าสนใจ และเป็นรูปธรรมได้หากร่วมมือกันชักนำอย่างจริงจัง

วันที่ 10 พวกเราได้ไปเยือนมหาวิทยาลัย Keio และ Japan Forum มีการพูดคุยและตกลงความร่วมมือระดับหนึ่ง ส่วนคืนวันที่ 10 นั้น อดีตท่านทูตโอกาซากิที่เคยประจำประเทศไทยได้เป็นเจ้าภาพเลี้ยงอาหารเย็นที่ร้านอาหารไทยชื่อ “เอรวัณ” ใน Roppongi ท่านทูตโอกาซากินั้น นอกจากจะเป็นนักการทูตแล้วยังเป็นที่รู้จักกันในฐานะนักวิชาการ และนักยุทธศาสตร์ที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งของผู้ญี่ปุ่น มีหนังสือของท่านหลายเล่มที่สถาบันการศึกษาบางแห่งนำไปใช้อ่านประกอบ มีอยู่เล่มหนึ่งมีการพิมพ์ผิด ๆ กันเกือบ 10 ครั้ง ในรอบ 5-6 ปี เล่มนี้มีฉบับแปล (จากฉบับที่เป็นภาษาอังกฤษ) เป็นภาษาไทยชื่อ “มหายุทธศาสตร์สำหรับการป้องกันประเทศของผู้ญี่ปุ่น” (แปลโดย ไชยวัฒน์ คำชู กับ กมล เพ็ญศรีนุการ) จัดพิมพ์โดยศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา ร่วมกับสมาคมนักเรียนเก่าญี่ปุ่น อดีตท่านทูตโอกาซากิเกษียณอายุจากกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่นแล้ว และได้มีโอกาสไปดำรงตำแหน่งใหญ่โตในหน่วยงานอื่น เป็นนักวิจารณ์ และไปปาฐกถาตามโอกาสต่าง ๆ ในงานเลี้ยงคืนนั้น ท่านได้เล่าและวิเคราะห์การเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมทั้งได้เล่าให้พวกเราฟังว่า ท่านกำลังเขียนหนังสือเกี่ยวกับไทยอยู่ 2 เล่ม แปลชื่อหนังสือเป็นไทยแล้วคือ “ไทย-ดินแดนแห่งนักการเมืองอัจฉริยะ” และ “ไทย-ดินแดนแห่งการปฏิวัติ” ฟังแล้วน่าสนใจ และหวาดเสียวไม่น้อย หนังสือ 2 เล่มนี้อาจได้รับการแปลเผยแพร่ในไทยก็ได้ เพื่อว่าผู้อ่านไทยจะได้รู้ว่

ท่านมองและคิดเห็นประการใดกับประเทศไทยและคนไทย

ในวันที่ 11 พวกเราก็ไปเยือนมหาวิทยาลัยชิโอ เพราะมีความร่วมมือทางวิชาการต่อกัน โดย ธันวาคมปี 1993 ทางมหาวิทยาลัยชิโอจะส่งนักศึกษากลุ่มหนึ่งมาดูงานที่เมืองไทย และให้ศูนย์ญี่ปุ่นศึกษาช่วยบรรยายการเมืองไทยและประเทศไทยให้นักศึกษาเหล่านั้นฟัง เพราะเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งในการมาเยือนไทย ทางศูนย์ฯรับปากจะให้ความร่วมมือ

ส่วนคืนวันที่ 12 (วันเสาร์) Ms. Emiko Kaneko ที่ JASCAA (สมาพันธ์ศิษย์เก่าต่างชาติญี่ปุ่นภาคพื้นเอเชีย) ซึ่งเป็นสมาพันธ์ที่อดีตนายกฟูกุคิริเริ่มให้มีขึ้น และเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนการก่อสร้างศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา ได้เชิญชวนพวกเราไปเยือนสำนักงาน JASCAA และเลี้ยงอาหารเย็นเพื่อเป็นการเลี้ยงส่ง และด้วยการแนะนำของหล่อนศูนย์ญี่ปุ่นศึกษาได้มีโอกาสร่วมมือกับศูนย์ญี่ปุ่นศึกษาที่มหาวิทยาลัยฟุตัน ในนครเซี่ยงไฮ้ ศาสตราจารย์เจ็ง-ลี่จื้อผู้อำนวยการของศูนย์ญี่ปุ่นศึกษาของสถาบันดังกล่าวได้มาเยือนศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปลายปี 1993 และตกลงให้มีการแลกเปลี่ยนทางด้านวิชาการระหว่างศูนย์ญี่ปุ่นศึกษาทั้ง 2 แห่งนี้

การไปเยือนประเทศญี่ปุ่นของคณะผู้บริหารจำนวนหนึ่งครั้งนี้ ถือเป็นครั้งแรกที่เยือนญี่ปุ่นเป็นกลุ่ม มีการพูดคุยตกลงความร่วมมือบางประการด้วยวาจา ข้อตกลงบางอย่างอาจจะนำไปสู่ความร่วมมือทางวิชาการหรือก่อตั้งชุมนุมศึกษาที่เอื้อต่อการส่งเสริมไทย-ญี่ปุ่นศึกษาในอนาคต ผู้จัดทำวารสารไทย-ญี่ปุ่นศึกษาจึงขอนำเรื่องราวต่าง ๆ ระหว่างการเยือนญี่ปุ่นของคณะผู้บริหารศูนย์ญี่ปุ่นมาลงไว้ในฉบับธันวาคม 2537 เล่มนี้ เพื่อเป็นข้อมูลของกิจกรรมส่วนหนึ่งของศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา